

Jakob Carpov

**Illustrationis Apologeticæ Peccati In Spiritvm Sanctvm Adversvs Iohannem Engestroem Svecvm ...**

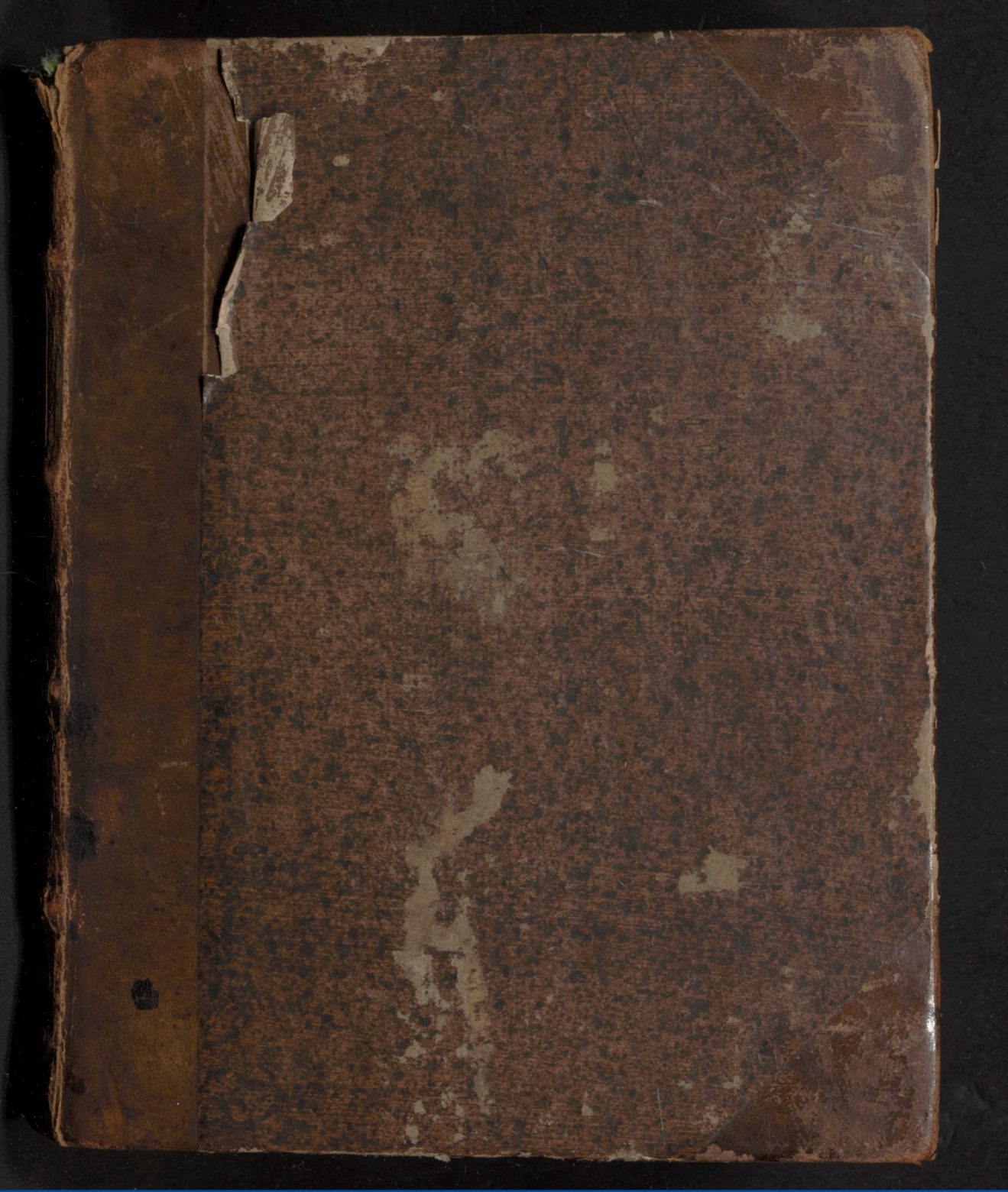
**Specimen Septimvm : De Satisfactione Christi Pro Illo Et Pro Apistia Finali**

Vinariae: [Iohann. Adam. Melchioris Vidua], MDCCXLVIII.

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862636167>

Band (Druck) Freier  Zugang





381

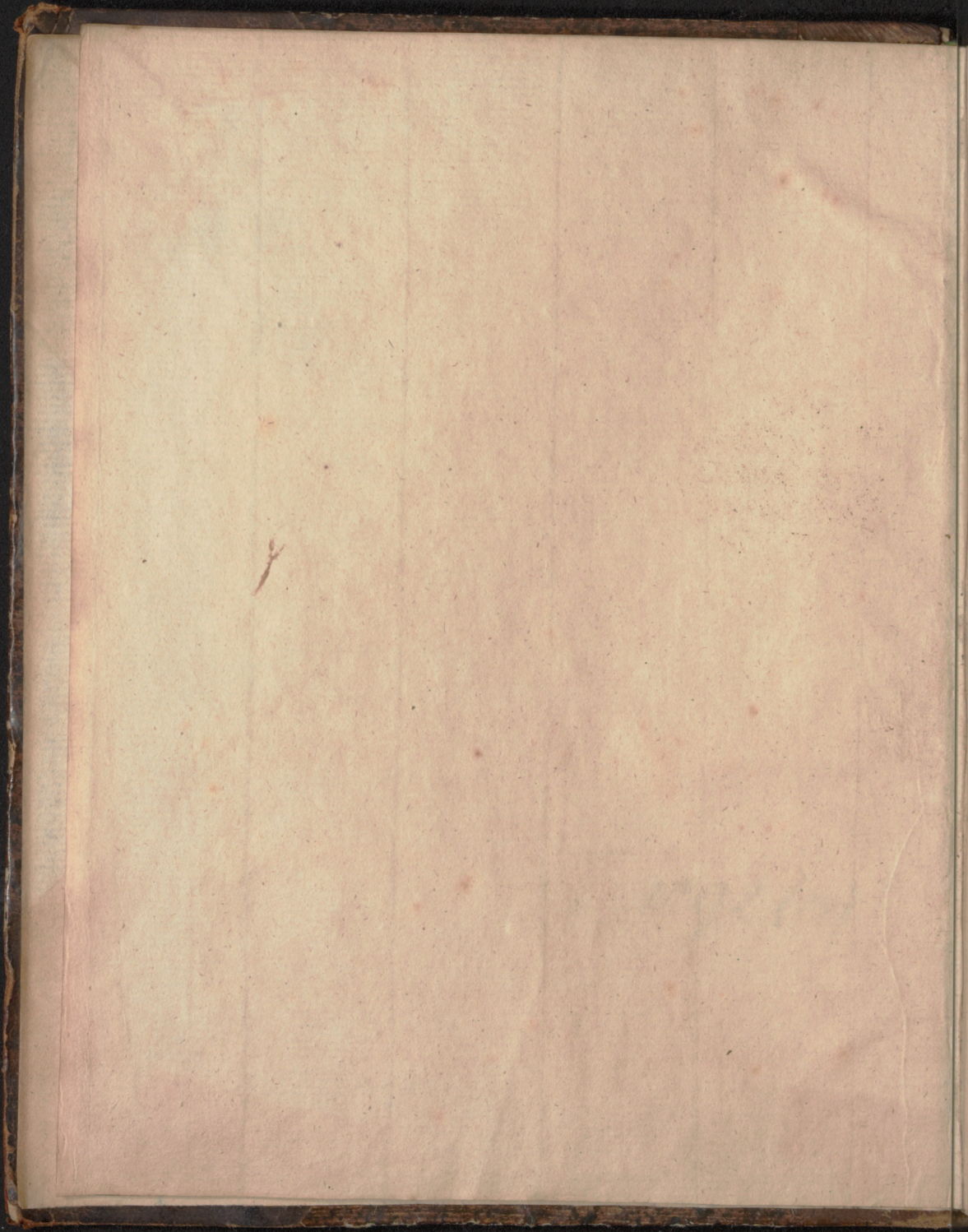
a. B.

48. b. 8.

14.

Fa-1092 (14)

2.  
1 2 3  
3.  
4.  
6.  
2.  
7.  
2.  
8.  
10.  
9.  
10.  
11.



ILLVSTRATIONIS APOLOGETICAE  
**PECCATI**  
**IN SPIRITVM SANCTVM**  
 SPECIMEN SEPTIMVM  
 DE  
 SATISFACTIONE CHRISTI PRO ILLO  
 ET PRO 'ΑΠΙΣΤΙΑΙ FINALI

AVCTORE

**M. IACOBO CARPOVIO**

ILL. GYMNASII VINAR. DIRECTORE MATH. P. P.  
 REGIÆ BEROLINENSIS SOCIETATIS SCIENTIARVM  
 COLLEGA.



VINARIAE M DCC XLVIII.



LECTORI  
VERITATIS CVPIDO

SALVTEM.

I.

*Auctoris in-  
stitutum.*

**A**veu προοιμίου loqui, si oratoribus interdum, neque id quidem male, permissum est, mihi in praesentia parem licentiam a Te, Lector, datum iri, quoniam ad paucos dies intermisso labori manus admoveo iterum, recentique, quidquid disputatum est, inhaeret memoriae, confido. Argumentum vero praesentis descriptionis ex me quaerens, sic habeas: Superiori Specimine argumenta, quae de neganda Christi pro *zaria* finali satisfactione me certum reddiderunt olim, repetitum (Spec. VI. §. 4.), et novis auxi (1. c. §. 5. 6.), simulque ex aduerso, nullum stabile argumentum pro sententia contraria Viro S. R. Engstroemio fuisse, illique potius falsum imposuisse colorem, cum acu rem tangere sibi videretur. perspicuum atque manifestum effeci (1. c. §. 7. seqq.). Itaque consequens iam est, ut fidei datae (1. c. §. 2.) liberandae causa, ad defendenda et ab obiectis vindicanda argumenta, quibus in Theologia Rev. usus sum, progressum faciam, sequentibus Specimini- bus ea, quibus limites praesentis locum non dant, relicturus.

IL

II.

Placet autem, propositionem, sequentis demonstrationis fundamentum, præmittere. Iustus dum punit alios qua iustitiam rectoriam, delicti gravitatem gravitate pœnæ non excedit (El. Theol. Nat. §. 734.), sed pœnas, quæ delictis æquales sint, delinquentibus irrogat (l. c. §. 736.) ita, vt delictorum et pœnarum proportio sit, iustitia sic exigente (l. c. §. 736. Schol. I.). Hinc fit, vt in iustitia perfectissima nullus gradus delicti negligatur, sed omnis pœna æqualis sit mensuræ delicti, et eadem proportio pœnarum, quæ est delictorum, seruetur exactissime (l. c. §. 740.). Cum igitur Deus iustitia perfectissima polleat (l. c. §. 742. 743.), fieri nequit, quin in pœnis irrogandis proportionem, gradui prauitatis actionum debitam, exactissime seruet (l. c. §. 754.), ita scilicet, vt gravitas pœnæ semper æqualis sit gravitati delicti. Quo sic se habente, fieri nequit, vt Deus vnum delictum plectat pœna duplici, quarum quælibet delicto æqualis sit. Hoc enim si fieret, pœna non esset delicto æqualis, sed duplo grauior.

*An Deus vnum peccatum punitur, quarum quælibet delicto æqualis?*

III.

Neque minus, antequam ad rem veniam, Lectorem tenere, vëlim, sequentia. Quemadmodum omne peccatum, ad Deum relatum, gravitatis infinita est (El. Theol. Nat. §. 1376.), ita speciatim *ænisius* finalis peccatum, dum legis fidei transgressio est (Spec. I. §. 9. 10. 11.), infinita gravitate qua intensionem laborat. Sed satisfactio Christi ob infinitam personæ excellentiam valoris qua intensionem infiniti est (Theol. Rev. T. II. §. 35. Sch. I.), pariter ac intensiue infinitum dolorem Christus sustinuit (l. c. T. I. §. 20. et T. II. §. 28.). Neque dispari ratione damnationi, quam subire debet homo finaliter *ænisios*, ratione protensionis infinitas inest. At vero infinite magnum vnum æquale alteri infinite magno habendum esse, quis in dubium vocabit? Quare si Christum pro *ænisia* finali hominis satisfactionem præstitisse ponamus, sustinuit pœnam, peccato huic æqualem. Et pari ratione dum finaliter *ænisios ænisias* finalis causa damnatur, ipse pœnam peccato æqualem sustinet, pœnam protensiue infinitam sufferens ob peccatum, quod intensiue infinita gravitatis erat.

*Tam satisfactio Christi, quam damnatio æternæ est pœna, peccato ænisios finalis æqualis.*





## IV.

Argumen-  
tum aucto-  
ris primum  
contra satis-  
factionem  
Christi pro  
a<sup>nisia</sup>  
finali.

Ex hisce principiis, argumento, quod e Theologia Rev. supra enarraui (Spec. VI. §. 4.), in formam reducto, concludo ita:

Si Christus pro a<sup>nisia</sup> finali præstitit Deo satisfactionem, sc. passivam, sequitur, vt finaliter a<sup>nisios</sup> propter a<sup>nisias</sup> finalem nequeat damnari;

Sed falsum est posterius, quia damnatur vere.

E. falsum est quoque prius.

Consequentia<sup>e</sup> autem veritatem stabiliui inde, quia, si finaliter a<sup>nisios</sup> damnatur ob a<sup>nisias</sup>, et Christus etiam pro finali eius a<sup>nisia</sup> satisfactionem passivam præstitit Deo idem a<sup>nisias</sup> finalis peccatum punit poena duplici, quarum quælibet delicto æqualis est, sc. altera in Christo, sanguinem pro hoc peccato fundente et moriente, altera in homine, damnationem eiusdem peccati causa subeunte (§. 3.); at vero duplici poena, quarum quælibet delicto æqualis, idem delictum persequi, Deus, dum summa obitat iustitia ipse, non potest (§. 2.). Huius argumenti vim si non intelligis, aut data opera ad illud oculos mentis claudis, nunquam te posse de salute tua, licet fidem geras finalem, certum esse, tibi ostendam. Nempe si ob peccatum a<sup>nisias</sup> finalis homo damnatur, et Christus quoque satisfactionem passivam pro eo præstitit, sicque Deus in hac causa vnum peccatum punit dupliciter: versa vice hoc etiam potest fieri, vt ob peccatum aliud quodcumque Christus satisfactionem passivam præstiterit, et homo quoque, licet fide præditus, damnetur. Nam ita quoque nil fit amplius, nisi vt Deus vnum peccatum puniat duplici poena, quarum quælibet peccato æqualis. Itaque posita licet fide, semper tamen, ne Deus peccatorum causa te quoque, præstita licet a Christo satisfactione, damnet, verendum est; nisi Deum nequire vnum peccatum dupliciter punire, concedas. Verendum non est, inquis, quia promissio diuina de salute credentibus danda obstat. Obstat, fateor. At vero hæc ipsa promissio nititur regula, quod Deus vnum peccatum dupliciter non puniat. Hac enim regula posita, in homine satisfactionem Christi adprehendente poena peccati, postquam Christus eam sustinuit, cessat, ob eamque causam Deus liberationem a poena potuit homini sub fidei conditione polliceri.

V.

V.

Age! videamus iam arietes, huic argumento a Sueco nostro admotos. *In eo an auctor recte urgeat poenam duplicem?* Dissertationis saepe nominata de satisfact. Christi pro peccato in Spir. S. §. 9. p. 65. sic disputare incipit: Non Deus, ut ad prius Cl. Viri argumentum respondeam, ex quo, termino gratiae absoluto, aeterna damnatione punit incredulos, duplicem satisfactionem sumit, a Christo unam, abs homine alteram, duplici poena idem peccatum puniens, cum satisfactio Christi nemini profuerit, nisi sub conditione fidei Ioh. III, 16. 18, quae demum applicatur homini, et per quam fit liberatio. Miror exceptionem. Dixeram, Deum unum finalis incredulitatis peccatum duplici poena punire, si Christus pro incredulitate finalis satisfactionem passivam sustinuit, quoniam una poena ex hypothesi est in Christo passio et mors cruenta, altera in homine ipsa damnatio aeterna, quippe omnis finaliter incredulus damnatur. Quae computatio tanta perspicuitate nitet, ut quemlibet percipere, cuius vis mentis ad duo numeranda non hebescit, arbitrer. Ac Vir S. R., quod sole est meridiano clarius, ut seruiat hypothesi, quae ipsum sefellit, pernegat. Cur hoc? Quia satisfactio Christi nemini prodest, nisi sub conditione fidei Ioh. III, 16. 18. Haec ipsa verba non destruunt, sed confirmant, quod dixi. Pone enim 1. satisfactionem Christi, pro aeternae finalis factam, 2. eam sine fide non prodesse, h. e. hominem finaliter damnari. Pone igitur duplicem satisfactionem, quam Deus sumit de finali incredulitate, et hanc tamen eadem hac periodo infirmare et destruere intendebas. Tanta vis veritatis est, ut mentem scribentis praeter opinionem occupet! Deinde inepta et friuola exceptio est. Quaero enim: an Christus satisfacit pro eo, quod homo ad vitae finem usque reiiciat salutem in Christo oblatam, h. e. pro aeternae finalis? Respondeo negando, quia propter hoc ipsum homo damnatur; unde si Christus etiam pro illo poenam sustinisset loco hominis, Deus idem peccatum aeternae finalis puniret dupliciter; quod est contra iustitiam. Contra Vir S. R. respondet affirmando. Insto igitur: Si ita res se habet, homo, ad finem vitae usque reiiciens salutem in Christo oblatam, tamen saluatur, quia alias Deus unum peccatum aeternae finalis puniret dupliciter. Excipit: non sic, quia satisfactio Christi, nisi sub conditione fidei, homini non prodest. Respondeo: Hic ipse finalis aeternae reatus a te per satisfactionem Christi deletus ponitur; qui si deletus est, obesse homini nequit; et si nequit obesse, finaliter incredulus debet saluari.

uari. Non poterit sane impiis gratior doctrina esse; at nec vlla scripturæ magis contraria. Quare hoc tantum superest, vt reatum *anisiæ* finalis non deletum satisfactione, a Christo præstita, dicas; quod defendo. Denique exceptioni datæ repugnantiam inesse, scias, velim. Dicis enim: Christus satisfacit pro *anisiæ* finali, et hæc satisfactio Christi prodest homini sub conditione fidei. At vero si fidem (finalem) tenet homo, non est finaliter *anisiæ* et contra si finaliter *anisiæ* est, fidem finalem non tenet. Quod si vero homo fidem tenet finalem, satisfactione Christi pro *anisiæ* finali non eget, quia ab illa est alienus.

## VI.

*Esponso ad similitudinem de redemptione captiui.*

Enim vero iam vir S. R. redemptionis notionem me edocurus est. Ita enim ille p. 65: *Præcunte Scriptura S. hunc conceptum nobis formare debemus. Redimere cum sit terminus, quo indicatur assertio captiui alicuius ex statu seruitutis in statum libertatis per pretium solutum, et talis redemptio fieri quiverit, etiamsi fructus eiusdem redemptionis ad captiuum non peruenierit propter neglectum eius, et reiectio- nem, res utique est in saluo, quod aiunt. Sic, si quis pretium solutionis dedisset alicuius domino, seruo item indicasset, pretium redemptionis pro illo solutum esse, per consequens, cum esse liberum, modo indicauerit domino suo, se esse illum, qui pretio eo est redemptus, se item consentire in liberationem suam per satisfactionem, ab altero suo loco præstitam; annon is liber euadit, qui hac ratione, monitis amici obtemperans, ad se applicat factum alterius, et pretium idem, haud secus ac si suum esset, respicit? Quod si neglexerit pretium illud, et reiecerit, nullo modo in factum consentiens, nec pretium pro se datum agnoscens, multo minus ad se applicans, et pro suo reputans, an is liber euadit? nullo modo. Ipsum pretium redibit ad dominum priorem, seruus manebit seruus, et sua seruitute pretium, pro se exhibitum, quod neglexit, compensabit. An itaque, ex quo pretium redierit ad Dominum suum priorem, serui Dominus, seruitute illud pretium compensans, duplicem satisfactionem sumit? Fiat applicatio. Similitudine hac pro præsentis questione vti Scripturam S. clarum est ex dictis 1. Pet. I, 18. Tit. II, 14. Luc. II, 38. Heb. IX, 12. 1. Tim. II, 6. Christus pretium redemptionis dedit Deo pro peccatis, et peccatoribus, fructum eius a conditione fidei, qua homines; dependere, docens. Fidem hanc hominibus offert, et vna cum hac ipsa pretium redemptionis, a se præstitum, confert illam, et obsequat in illis,*

illis, qui non resisterint. Homo adeo, per fidem sibi applicans meritum Christi, prorsus euadit liber. Quod si hoc pretium per animam reiecerit, quamdiu incredulus fuerit, non vititur pretio, pro se dato, neque per applicationem pro suo agnoscit, sed manet peccati mancipium. Tam vero pretium hoc ipsi offertur, quousque durauerit gratiae terminus, quo demum elapso, ad Christum redit, quandoquidem indignum se hoc beneficio effecit finaliter incredulus: ut adeo, ex quo reiecerit pretium redemptionis Christi, quod propterea per applicationem ipsius pretium factum non est, pretio illo ita ad Christum, in ordine ad hunc hominem, redeunte, ut illi amplius non offeratur, pretium idem eterna seruitute iam compensandum erit. Conf. Matth. X, 13. Certe hinc, duplicem sumere Deum satisfactionem, non eliqueris. Ita vero Vir S. R. rectiora me docturus, se ne quidem similitudinem recte ad negotium praesens transferre potuisse, prouidit. Similitudo enim redemptionis captiui, qua S. Scriptura egregie in negotio redemptionis humanae vititur, quaeque iam pridem a me enucleata est (Theol. Rev. T. II. §. 43. 44.), non ita, uti fecit Vir S. R., sed hoc modo ad praesentem controuersiam applicari debet. Fac, hominem propter causam quamcunque captiuum esse, et tertium interuenientem soluere domino redemptionis pretium, ut adeo captiuus, si nunciatam redemptionem intra terminum temporis constitutum acceptare, eiusque commodo frui velit, consentiente domino, possit liberari. Fac porro, captiuum liberationis beneficium sibi oblatum respuere perpetuo, donec terminus sit praeterlapsus. Fac ulterius, pretium, a redemptore datum, tantum esse, ut valeat etiam pro reiectione ista pertinaci liberationis oblatae expianda. Fac denique, captiuum post praeterlapsum terminum peremptorium propter repudiatam liberationem in longe tetriorem detrudi carcerem, licet redemptor intercedens ad expiandam liberationis reiectionem etiam pretium soluerit. Quæro hic iam: annon dominus captiui duplicem satisfactionem sumpserit, vnam a redemptore intercedente, qui non tantum pro liberatione ipsa, sed etiam simul pro repudiatione libertatis, a captiuo facta, soluit pretium, alteram a captiuo, qui propter liberationem reiectam in tetriorem carcerem post praeterlapsum terminum peremptorium detruditur? Et nescio fane, an synciput sanum ei possim tribuere, qui hoc negauerit? Ita vero Vir S. R. similitudinem, ut respondeat doctrinae controuersæ, instruere debuisset. Ponit enim 1. Christum pro homine, sub reatu iræ diuinæ propter peccata captiuo, sanguine et vita sua soluisse *λυτρον*, ut homo, si ye-

si velit salutem oblatam adprehendere, e captiuitate liberari et saluari possit; 2. hominem, non consentientem in liberationem suam, *λύτρον* pro se datum reicere ad terminum vsque gratiæ peremptorium, qui in morte est; 3. *λύτρον* a Christo datum valere etiam pro finali reiectione salutis, in Christo oblatæ, expianda, h. e. pro *ἀπιστία* finali; 4. hominem post reiectionem finalem *λύτρον* Christi damnari. Annon sic duplex pro vno peccato *ἀπιστίας* finalis satisfactio vel pœna est, altera in vade Christo, qui pro illa mortem cruentam sustinuit, altera in ipso homine, qui propter illam damnatur? Annon sic Deus iniustitiæ est arguendus, qui vnum peccatum puniat dupliciter (§. 2.)? Annon ad iniustitiam hanc a Deo amouendam, dicendum est, aut saluari hominem in finali *ἀπιστία* ex hac vita migrantem, aut pro *ἀπιστίας* finalis peccato satisfactionem Christi non valere? Annon denique, cum prius membrum in faciem contradicat Scripturæ Marc. XVI, 16. Ioh. III, 36, posterioris veritas agnoscenda est, quam ego defendi et adhuc defendo? Sed *ad Christum redit satisfactio eius pro ἀπιστία hominis finali, si homo ad finem vitæ vsque satisfactionem Christi repudiauerit.* Quid hoc rei est? *Redit ita, vt homini post mortem non amplius offeratur.* Inanis exceptio, et ad circumscribendos incautos inuenta. Num de hoc disputamus, an homini post mortem per præconia euangelica *λύτρον* Christi amplectendum offeratur? Minime vero. Siue igitur *λύτρον* Christi in *ἀπιστία* mortuo offeratur amplius, siue minus, ponis, pro *ἀπιστία* hominis finali illud factum esse; et si pro hac factum est, Deus non potest non vt pro hac factum, agnoscere; vnde salua manent omnia, quæ de vno peccato dupliciter punito dixi. De cetero ineptum esse, quod in similitudine proposita redemptor intercedens non tantum pro liberatione captiui, sed etiam pro repudiatione liberationis constanti soluisse *λύτρον* dicatur, id iam non curo. Sufficit, similitudinem ita ad declarandum negotium, de quo disputamus, esse formandam.

## VII.

et de ege-  
no.

Sed vna similitudine reiecta, altera in promptu est. Ita enim Vir S. R. p. 67. pergit: *Et quid quæso? Ponamus et hunc casum. Pauper aliquis superbus, cuius miseriam subleuare volens alius aliquis, suppediat vel pecunias, vel quæ ad victum, et amictum, necessaria sunt, cum reiciat hæc singula, annon maneat in statu quo? et an propterea, quod beneficium, sibi oblatum, recuderit, beneficium a parte dantis non fuit* bene-

beneficium? Fiat iterum applicatio, et clarum erit, satisfactionem Christi, utpote beneficium a parte dantis Mediatoris, atque offerentis pretium, et esse, et manere, beneficium, etsi pauper homo, peccatis immerfus, id repudiauero, nec in succum sibi, atque sanguinem, quod aiunt, conuerterit. Quanquam autem bene se hæc similitudo habet in se, ad id tamen translata, quod intendit Vir S. R., probat nihil. Est enim probaturus, quod pro finali reiectione salutis, in Christo oblata, Christus satisfecerit. Itaque sic similitudo formanda esset, ut euergeta non tantum pauperi miseroque offerat pecuniam, alimenta, vestimenta, ad indigentiam eius subleuandam, sed offerat etiam pro hoc ipso, quod perpetuo et constanter renuat accipere dona, quibus indigentia subleuetur. Cum vero ita formata non sit, et si formetur ita, esset absurda et ridicula, quia respuens beneficium oblatum merito inopie suae relinquitur, non plus hac similitudine, quam priori, Vir S. R. confecit.

## VIII.

Interea dum similitudinibus disputare placuit Viri S. R., iisdem sententiam meam aut illustrabo, aut confirmabo. Fac, esse captiuum sua culpa talem, pro cuius liberatione tertius interueniens soluat redemptionis pretium; dominum vero, pretio accepto, in liberationem captiui consentire ea conditione, ut captiuus intra certum temporis terminum consentiat in liberationem suam, et beneficium, sine villo merito ipsi oblatum, accipiat. Fac porro, captiuum liberationem oblatam et beneficium redemptionis alienae respuere, et in neglectu et reiectione eius perseverare vsque ad termini temporis præstituti momentum vltimum. Putasne, redemptorem intercedentem soluere, aut soluere voluisse etiam pro perpetua liberationis oblata reiectione, si hanc præsciuerit? An beneficium obtudetur repugnantem perpetuo? Nonne squalori suo recte relinquitur, qui relinquere istum detrectat ipse? Quare si contra rationem est, redemptorem interuenientem soluere pro perpetua liberationis repudiatione, cur Christo, quæso, idem absurdum tribuis, pro *ærisia* finali Deo satisfecisse, defendens? Deinde ut altera utar similitudine, fac, pauperem superbum repudiare et negligere dona sibi oblata. An euergeta ei pro neglectu et repudiatione perpetua donorum oblatorum quidquam daturum, putas? Non potes putare, quia nil stultius esset, quam reiicienti beneficium pro reiectione nouum dare. Applicatio autem facta, quid inde elucet?

*Sententia de  
negata satisfac-  
tione  
Christi pro  
ærisia finali  
illustratio e  
similitudini-  
bus datis.*

Hoc sane, quod pro reiectione finali salutis, in Christo oblatæ, Christus non satisfecerit; quod contra Virum S. R. tuor.

## IX.

*An sententia auctoris obstat, quod finaliter incredulus propter auctorem damnatur?* Non melioris notæ, quam similitudines non similes (§.6.7.), sunt, quæ statim sequuntur p. 67: *Quemadmodum itaque per fidem liberatus a maledictione legis, non amplius est sub lege, sed sub gratia, non damnandus, sed saluandus, non duplici, nimirum, et sua et Christi, sed vni- ea satisfactione Iesu Christi; Ita e contrario incredulus, qui talis, cum liberationem oblatam repudiaverit, et satisfactionem Iesu Christi præstiram, non est sub gratia, sed sub lege, damnandus secundum legem, ut pote ad quædam, tamquam ingratum, fructus satisfactionis non pertinet, ob absentiam conditionis fidei, et Deo æternas daturus penas, satisfactione Christi ipsi non imputata. An vero sic Deus duplicem penam respectu hominis huius sumit? Nequaquam; sed cum passionem Christi pro sua haberi nolit, ipsemet satisfactionem præstabit, satisfactione Christi ad illum amplius non pertinente.* Nam neque a me negatum, neque in controuersiam vocatum est, quod incredulus damnatur ob repudiatam satisfactionem Christi, quia hoc simpliciter ita dictum, Deum duplicem vnius peccati penam sumere, non inuoluit. Hoc dico potius: si Christus sanguine morteque Deo satisfecit pro hoc, quod homo ad finem vitæ repudiet liberationem, sanguine morteque Christi partam; quod Vir S. R. vult; et si non obstante illa satisfactione Christi pro repudiatione liberationis finali, tamen homo propter hanc damnatur; quod docemus vtrique: tunc Deus duplicem sumit vnius peccati, sc. finalis incredulitatis, penam, quarum quælibet peccato æqualis. Cuius connexionem legitimam qui non intelligit, is ad duo numeranda ineptus, adeoque quo cum disputem, indignus est.

## X.

*Auctor in hac doctrina fallat et fallatur?* Sed ecce! quam vana lubrica et futilia sint, quæ Vir S. R. opposuit, argumenta, ita is tamen disceptationem, aduersus prius argumentorum meorum motam, claudit p. 68: *Fallit idcirco, et fallitur Vir Cl., cum sit: aut hominem, incredulum finaliter, ob suam incredulitatem damnari, aut Christum pro incredulitate hominis finali præstisse satisfactionem, negandum est.* Nam, concesso priori, posterius nullo

lo modo conceditur, ex quo in superioribus proxime monstratum est, a negata imputatione satisfactionis, propter absentiam conditionis a parte hominis, ad negationem ipsius satisfactionis nullam omnino valere consequentiam, et alioquin absolute negaretur, Christum quoque pro illis, qui pereunt, esse mortuum, quod contra Scripturam esse, non adfirmare non possum. Vid. Rom. XIV, 25. 26. I. Cor. VIII, 11. 2. Pet. II, 1. Audi, quæso, Lector: Caius Titio debet imperiales centum; hos creditor Titio soluit ipse Caius, et eosdem soluit vas. Nonne dupliciter sunt soluti? Sunt sane. Quid igitur fieri debet, ne solvantur dupliciter? Si soluit debitor principalis, liber est vas; si soluit vas, liber est debitor principalis. Arbitror, te ita, quoad sana vteris ratione, iudicaturum esse. Transfer hoc igitur, quæso, ad rem nostram. Pro hominis *anistia* finali si et Christus satisfecit, et propter illam homo damnatur, duplex vnus peccati poena est. Itaque ne sit duplex, aut homo finaliter *anistes* damnandus non est, aut si damnatur, Christus non satisfecit pro finali *anistia*. Hæc sunt, in quibus (mirum dictum!) fallere et falli dicor OppONENTI. Quasi vero certissimum non esset, a duobus subtrahendum esse vnum, si duo adesse nolis. Friuola est etiam exceptio, aut adlata aut repetita, a negata imputatione satisfactionis propter absentiam conditionis a parte hominis ad negationem ipsius satisfactionis nullam valere consequentiam. Nam de ipsa finali absentia conditionis, i. e. fidei, ex parte hominis disputamus, an pro illa a Christo præstita sit satisfactio? Quod si adfirmat Vir S. R., manet, quod saepe dixi, Deum vnum peccatum duplici poena punire; si negat, in sententiam meam discessit. Interea Christum pro iis, qui pereunt, mortuum esse, non obstante sententia mea, saluum manet. Nam qui pereunt, hi tam vt transgressores legis operum, quam vt transgressores finales legis fidei sunt spectandi. Et Christus satisfecit omnino pro iniquitatibus eorum contra legem operum, licet pro transgressione finali legis fidei non satisfecerit.

XI.

Quoniam versus finem Dissertationis noua ratione argumentum, in quo defendendo adhuc elaboravi, oppugnatum fuisse, reperi, illi quoque iam satisfacere, non alienum est. Ita autem Vir S. R. Engeström p. 137: Deus, qua iustus, duplicem satisfactionem non postulat; principium particulare est, in se rite incedens, sed deformatum adplicatione Cl. Carpov, quemadmodum id supra S. 9. demonstrauimus. Exprobra-

Argumenti  
propositi  
adhuc *anistia*  
defensio.



tio inepta! Primo enim, quod obiter moneo, principium dictum non particulare, sed vniuersale est. Particulam *nullus* enim efficere propositionem vniuersalem, ne quidem tyrones Logicæ ignorant. Quare si dico: *nullum peccatum tale est, vt Deus pro eo satisfactionem duplicem postulet*, principium est vniuersale, non particulare; et ipsa demonstratio superior, vniuersaliter sic principium formandum esse, edocet (§. 2.). Deinde an is deformat principium vniuersale, qui ad particularem causam adplicat? Sed hoc solum est, quod ego feci. Nam sub dicto principio subsumpsi, et conclusi:

Atqui *ἀπειρία* finalis est peccatum;

E. pro *ἀπειρία* finali Deus duplicem satisfactionem non postulat;  
ex quo intuli porro:

E. si propter *ἀπειρία* finalem homo damnatur, adeoque is ipse pro ea satisfactionem Deo præstat, Christus hanc pro ista non præstitit; aut

Si Christus pro *ἀπειρία* finali hominis præstitit Deo satisfactionem, non illam homo præstat, adeoque is propter finalem *ἀπειρία* non damnatur;

quandoquidem hæc esset satisfactio duplex, si homo æternum puniatur propter id, cuius causa Christus *λόγον* infinitum iam præstitit. Denique sub propositione dicta conditionali priori subsumo secundum Scripturam:

Sed propter *ἀπειρία* finalem homo damnatur.

Vnde non potest non sequi:

E, Christus pro hac satisfactionem, non præstitit.

Tam euentem argumentandi modum et adplicationem principii vniuersalis ad causam particularem si *deformationem principii in se veri* Vir S. R. esse censet, vt censet, ne lux meridiana tenebræ, aut album atrum ipsi videatur, verendum est. Ad disputationis §. 9. autem inutilis et inanis prouocatio est, quoniam quidquid in eo dictum est contra me, id falsum irritumque esse, partim proximo et hoc specimine ostensum est, partim sequenti demonstrabitur.

XII.

Verum enim vero filum disceptationis me iterum abrumpere, et *Noui docto-*  
vindicationem argumenti posterioris (Spec. VI. S. 4.) in aliud tempus *res Gymna-*  
differre, ratio temporis atque aliud dicendi argumentum me iam iu- *sii declaman-*  
bent. Scilicet quod Deus immortalis Gymnasio, ecclesie, reipublice *tes.*  
salutare esse iubeat! ex prouida SVPERIORVM cura ill. Gymnasium  
duobus nouis doctoribus,

*VIRIS CLARISSIMIS DOCTISSIMIS,*

altero

IOHANNE FRICK

Vlmenfi,

altero

FRIDERICO GVILIELMO  
NOLDIO

Königsea - Rudolstadtensi,

PHILOSOPHIÆ IN ACADEMIA SALANA  
MAGISTRIS,

ita ornandum est, vt prior CONRECTORIS, posterior SVBCON-  
RECTORIS munus adipiscatur. Quorum sollempni introductioni  
dum crastinus dies dicatus est, vterque simul, ne coniuncta per se diri-  
mantur, laborum scholasticorum initium oratione inaugurali pro more  
facturi sunt, eoque consilio prior

DE SCHOLIS VETERVM CHRISTIANORVM,

posterior vero

X ;

DE

DE CONDITIONE SCHOLARVM APVD VE-  
TERES GERMANOS

publice declamabit.

XIII.

*Inuitatio.*

Istis igitur, quod noui muneris conditio postulat, facientibus, nec ego partibus, quas Directoris officium imponit, desum. Itaque VOS, SVMMORVM COLLEGIORVM PRÆSIDES PROCERES-QUE, VOS, CONSVLES SENATVMQUE VRBIS, TANQVAM GYMNASII PATRONVM, VOS, ECOLESIARVM DOCTORES, VOS denique omnes reliquos in quacunque eruditionis parte PRÆSTANTISSIMOS VIROS, MVsarVMQUE FAVTORES, qua facere me decet obseruantia atque modestia, compello, id a VOBIS petens atque contendens, vt linguis faueatis, et die crastino post horam VIII. matutinam ad auscultandos novos doctores scholasticos frequenter in auditorio Gymnasii maiori confluatis. Neque vero hoc mei, sed Vestri causa, opto, fieri. Equidem enim optima, et Gymnasio et iuuentuti salutaria spero quæque; sed Vestra potissimum, nosse, quales futuri sint, quorum fidei atque institutioni tradentur liberi Vestri, carissima VOBIS pigmora, quantaque sit bene erudiendæ iuuentutis expectatio, quam sustinent noui doctores, interest.

XIV.

*Votum.*

Liceret iam riuos claudere, nisi officium humanitatis, voto præstandum, superesset. Malæ notæ doctores scholarum sunt, qui, satis bene se officio functos esse, existimant, si horas terant quacunque ratione, negligenterque in erudienda et corrigenda iuuentute versati, excusationum colores, quibus inscitæ discipulorum culpam a se amoliantur, semper ad manus habeant. Tales enim ne hominibus quidem satisfaciunt; tantum abest, vt Deo et conscientia. Vos, COLLEGÆ OPTIMI, horrere tales et detestari mores, quis dubitauerit? Quin potius quemadmodum, vestro studio vestraque dexteritate tales mihi traditum iri discipulos, quales dignitas primi ordinis Gymnasii,

et

et preparatio ingeniorum ad studia academica postulat, penitus mihi habeo persuasum: ita ex animo voueo precorque, Deum Vobis fortunare honorem nouum, viresque animi atque corporis ita indies seruare, firmare, augere, vt laboribus fastidiisque indies perferendis et superandis pares sint, vtque e feminibus doctriharum, a Vobis spargendarum, crescant arbores, huic et alteri saculo profuturae. Nos enim plantamus, rigamus, incrementum autem a Deo pendet, cuius prouidentiae totum Gymnasium sic porro etiam atque etiam commendo, vt quidquid salutem eius Musarumque quietem turbare videatur, propellere, ex aduerso autem augere et amplificare illud indies, idemque perpetuam sapientiae atque pietatis officinam efficere, dignetur.

P. F. VINARIAE DIE XXVIII. APRIL.  
M DCC XLIX.



## ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ.

**D**iuulgationem presentis, Lector amice, atque superioris program-  
matis meditatatus, sine die et consule, nec auctoris nomine ex-  
presso, epistolam accepi, in qua aduersus doctrinam de neganda  
satisfactione Christi pro *actibus* finali dubitationes nonnullæ motæ fue-  
rant, addita petitione, vt in proximo programme solutionem publice  
suppeditarem. Modesto igitur desiderio satisfacturus, argumentis ano-  
nymi ad verbum enarratis responsionem subtexam breuem. Ita au-  
tem ille:

*Illustrationis apologetica peccati in Spiritum S. Specimine Imo §. 7.  
nro. 12mo. Vir Clariss. contendit, Christum pro transgressione  
legis fidei finali, i. e. pro incredulitate finali non fecisse satis, satis-  
factione puta passiuæ: quia Deus duplici pœna peccato æquali non  
puniret peccatum.*

*Sed liceat mihi contra hæc sequentia adferre.*

*Si incredulitas finalis in reiectione totius meriti Christi, vsque ad  
finem vitæ continuata, consistit; sequitur, vt *actibus* finali peccans et  
actiuam et passiuam Christi satisfactionem ad ultimum vsque vitæ  
halitum reiiciat. Sed verum est prius. Ergo et posterius.*

*Consequentia satis est euidentis: satisfactionem enim actiuam atque pas-  
siuam tanquam partes meriti Christi constituentes considerandas esse, ne-  
mo facile negabit.*

*Elucet hinc, posito in antecedente *actibus* finalis conceptu, nullam dari  
in subiecto incredulitatem finalem, nisi tam actiuam, quam passi-  
uam Christi satisfactionem adspereatur a). Vel si aliqua adhuc dari  
debet*

a) Hoc quidquid est, mihi non repugnat. Etenim quia fides et actiuam  
et passiuam Christi satisfactionem adprehendere debet (Th. Rev. T. II.  
§. 830.), per *actibus* tam temporariam, quam finalem, negligi et repudiari  
satisfactionem Christi et actiuam et passiuam, perspicuum est. Neque  
huic obest, cum (Spec. I. §. 7. n. 12) scripsi: *Christus satisfactionem passi-*  
*uam*

debet distinctio inter incredulitatem totalem (i. e. quæ circa contemptum totius meriti Christi se exerit) et inter incredulitatem finalem partialem (i. e. quæ se in contemptu satisfactionis Christi unius vel activæ vel passivæ siue partis meriti servatoris exerit), quæ et qualis est hæc distinctio? Meritum Christi totum, quantum quantum est, ab incredulitate finali peccante contemnitur. Immo, *avisia* finalis ideo dicitur finalis, ut ex hoc addito intelligi possit, eandem non statui partialem vel inchoatam sed consummatam.

Sed quod priora attinet, ex illis ita argumentor:

Si Christus non satisfecit pro *avisia* finali passivæ, ergo neque reatum huius *avisias* sustulit. Ergo nec Deus æqualem *avisias* de Christo sumsit penam b). Item:

Si Christus non satisfecit pro *avisia* finali passivæ; Ergo nec peccatum *avisias* finalis unquam committitur (per def. *avisias* finalis c). Ergo nec ratio adest, cur Deus penam homini æternam damnationem irroget d).

Ergo

nam pro transgressione legis fidei finali, i. e. pro *avisia* finali non prestavit. Nam quamvis satisfactionem passivam pro tollendo culpæ et pœnæ reatu, activam pro acquirenda iustitia et salute Christus prestiterit immediate (Spec. V. §. 3.), tamen fieri potest, ut *avisias* et passivam et activam Christi satisfactionem repudiet. Ita vero sequentiæ membri superioris verba ad me nil attinent.

- b) Concedo etiam hoc. Nam *avisias* finalis reatum ipse homo luit damnatione; at duplicem pœnam, æqualem peccato, Deus vni peccato non infert.
- c) Huius ratiocinii nego consequentiam, negoque, e definitione *avisias* finalis eam intelligi. Recte autem consequentiam negari, adparebit, syllogismo ad primam figuram reducto. Maior enim, facta reductione, ponenda: pro quo peccato Christus non satisfecit, illud nunquam committitur falsa est. Peccatum enim ex repugnantia adversus legem estimandum est, siue Christus pro illo satisfecerit, siue ipse peccans per pœnam sustinendam Deo satisfactionem præstet, uti in angelis peccantibus ferre habet. Maiorem vero si probes, sic concludendo: quidquid est peccatum, pro illo Christus satisfecit. E. pro quo non satisfecit, id non

est

est

*Ergo si Christus satisfecisset pro aeternitate finali, tum demum Deus damnationi aeternae, tanquam poena aeternitatis finalis aequali, hominem submitteret iuste meritoque e).*

*Porro:*

*Quicumque pro omni peccato omnisque peccati reatu ac poena satisfecit, ille etiam pro aeternitate finali satisfecisse dicendus est actiue et passiuè. Atqui Christus. Ergo. Maior ex conceptibus de satisfactione actiua et passiuè clara euadit. Minorem vero tum innumeris Scripturae dicta, tum Libb. Symb. probant sufficienter f).*

*Nec obiici potest: Incredulitatem finalem nunquam remitti, aeternamque damnationem secum coniunctam habere, ex qua nulla omnino*

*uiz-*

*est peccatum, neque id committitur ut peccatum, propositio conuersa in lite iam est, neque hinc potest, ut principium concessum, adsumi.*

- d) Noua hæc conclusio per se corrumpit, consequentia syllogismi prioris negata.
- e) Negatis prioribus, hoc etiam inane est. Quodsi uero mens opponentis hæc est, *negata satisfactione Christi pro aeternitate finali, non posse hominem satisfactionem Christi pro aeternitate finali per fidem apprehendere; non posse igitur peccatum aeternitatis finalis committi, neque hinc puniri; nego pariter consequentiam alteram. Nam aeternitas finalis non est, qua homo non credit, Christum pro aeternitate finali satisfecisse, quippe quod crederetur falso; sed qua homo in non-adprehensione satisfactionis Christi pro peccatis, in hæc uita commissis, ad mortis momentum usque perseuerat; quod fieri potest, licet Christus pro aeternitate finali non satisfecerit. Et dum secundum hanc ueram notionem peccatum incredulitatis finalis committi potest, licet Christus pro eo non satisfecerit, idem a Deo potest puniri.*
- f) Limite maiorem: *quicumque pro hominum uiatorum omni peccato omnisque eorum peccati reatu et poena satisfecit, ille etiam pro aeternitate finali satisfecisse dicendus est. Ita uero hæc maior negatur, quia aeternitas finalis non est peccatum uiatoris, sed committitur in morte et post mortem commissa est (Spec. VI. §. 5. n. 2.).*

g) Re-

unquam speranda esset liberatio: Ergo superfluum pro incredulitate finali fuisse satisfactionem Christi passivam g). Nam

1. Nulla foret eo ipso incredulitas finalis, nisi Christus pro peccatis eorumque pœnis, ad finem vitæ usque commissis tolerandisque, et, ut uno verbo complectar, pro omni reatu et culpa et pœna satisfecisset active et passive. Incredulitas enim finalis est contentus oblatus nobis totius meriti Christi (ad quod ipsa etiam passiva satisfactio pertinet), ad finem vitæ continuatus. Quæ vero ratione illud ad mortis usque articulum totum nobis offerri posses, nisi pro contentu gratiæ huiusque æterna contentus pœna Christus satisfecisset h).
2. Ideo satisfactum est pro incredulitate finali eiusque pœna, ut convincamur penitus, æternam damnationem non a defectu gratiæ, pro mole peccati superabundante, sed a nostra culpa dependere i).

Expo-

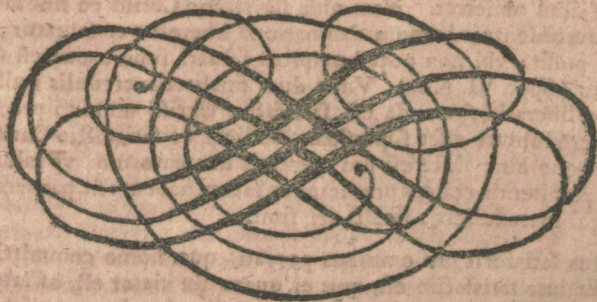
g) Recte illud obiicitur. Nam quia satisfactio Christi eo fine facta est, vt, fide intercedente, homo a damnatione liberetur et saluetur, certe vt saluari possit: vbi non potest amplius saluari, superuacua est Christi satisfactio (Spec. VI. §. 6.). Vnde dum finaliter incredulus nulla e damnatione liberatio speranda est, satisfactio Christi omnino pro finali eorum incredulitate esset superflua. Scilicet vt satisfactio Christi superflua, neque hinc facta est pro peccatis damnatorum, vt talium, quia in illis penitentia et fides non amplius locum habent: sic par ratio est eorum, qui incredulitatis finalis rei sunt.

- h) Christus satisfecit pro omnibus peccatis, quæ homo committit, vt viator. Et hæc satisfactio est, quæ ei, quam diu viator est, offertur adprehendenda. Sed fieri potest, vt homo eam adprehendere recuset, et in hac recusatione ex hac vita migret. Ita habes peccatum *anisia* finalis, licet Christus neutiquam pro ipsa hac *anisia* satisfecisse ponatur, sed tantum pro iis peccatis, quæ homo, vt viator, commisit. *Anisia* finalem enim qui committit, is non amplius viator est.
- i) Finis satisfactionis Christi pro *anisia* finali allegatur frustra, quia ipsam satisfactionem hanc nego, et quod non est, eius nec potest finis esse. De cetero damnationem eorum, qui damnantur, non a defectu gratiæ, sed a culpa eorum propria pendere, non nego. Nam tunc quoque id verum est, si pro incredulitate finali Christus non satisfecit. Nimirum  
Christi



*Expasitis hisce lubenti largior animo, quodlibet horam TIBI VIR CLAR. dubiorum leuidense nimis videri; quin imo largior, inter legendum TIBI plures denis ad singula presto esse responsiones: at vero, cum pro meis ingenii viribus magnum mihi in cognoscenda veritate obicem ponant: decentibus perquam a TE contendo precibus, vt hacce TECVM communicata, qualiacumque sint, publica in proxime sequenti apologetica Illustrationis specimine dignari velis responsione.*

Christus satisfecit pro omnibus peccatis hominis, vt viatoris, aditumque ad salutem ei aperuit; eadem gratia per Christum parca homini offertur adprehendenda, dum hanc vitam agit. Quodsi vero homo gratiam oblatam negligat aut reiiciat ad extremum vsque halitum, sibi sane culpam perditionis suæ tribuet, non Deo. Ita vero satisfactione Christi pro incredulitate finali non opus fuisse ideo, vt culpa damnationis a Deo remoueretur, adpatet.



Index.

- 1) Hafaus de Tribus factu creditus necessariis. P. I.
- 2) ————— P. II.
- 3) ————— P. III.
- 4) Lampe de Inspiratione.
- 5) Nonnen de Donis Spiritus S. Extraordinariis P. I.
- 6) ————— P. II. (Rel. VI. Tom II Theolog.)
- 7) ————— de Juribus Satana veris & pratenfis in gong kumarua.
- 8) Kirchhoff de Christo homine obligatione legum div. antecced. & externa soluto.
- 9) Nonnen de Summo Dominio Secundo'sis Exaltati in Universum.
- 10) Scheele de Prostantia Salutis humana per Christum parva pro felicitate concreata in statu integ.
- 11) Nonnen de Fide in Nomen Domini nostri, Iesu Christi, Filii Dei.
- 12) Carporii Illustrationis apologetica Peccati in Spiritum Sanctum Specimen I
- 13) ————— Spec. II
- 14) ————— Spec. III.
- 15) ————— Spec. IV.
- 16) ————— Spec. V.
- 17) ————— Spec. VI.
- 18) ————— Spec. VII.
- 19) Observationum contra Carporii sententiam de Peccato in Sp. S. Pars I.
- 20) Schwarz de Sensuum in dijudicanda Transubstantiatione Missakia Testimonio.
- 21) Nonnen de Aetate Beatorum gloria post consummationem Mediatoris.
- 22) Lampe de Poenarum Aeternitate. Pars dogmatica.
- 23) ————— Pars elenctica.
- 24) Nonnen de Debus Tabernaculi typis coelestium.
- 25) Cameralius de Lucta precum.
- 26) Meier de Discrimine ego quod Naturale & Morale dicitur in Theologia.
- 27) Serpili Oeior Theologorum.
- 28) Zacharia de Fraternitate Christiana.
- 29) Enderig de Projudiciis practicois Christianismo noxiis.
- 30) von Melhoffen de Prudentia nupturientium gamica.

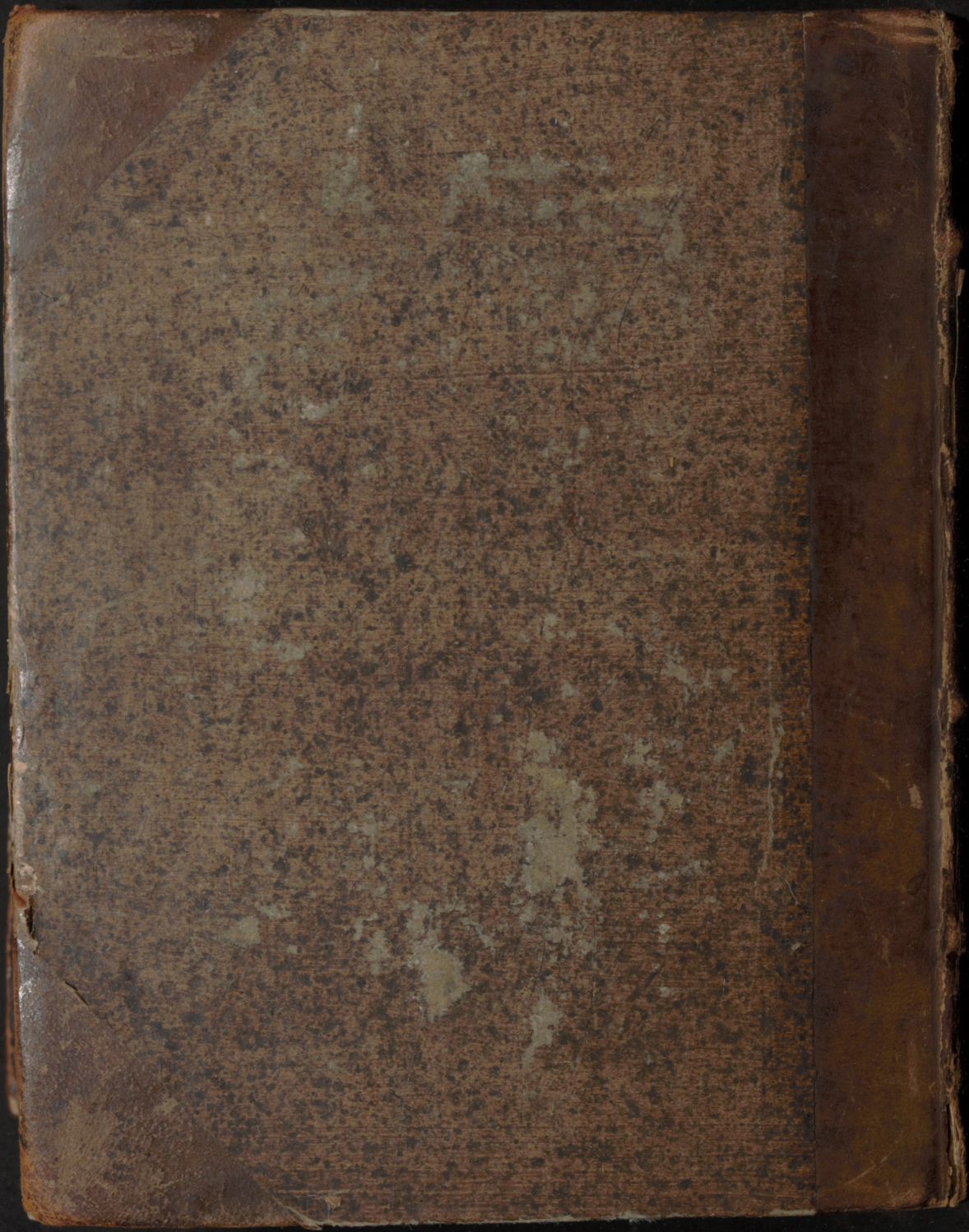


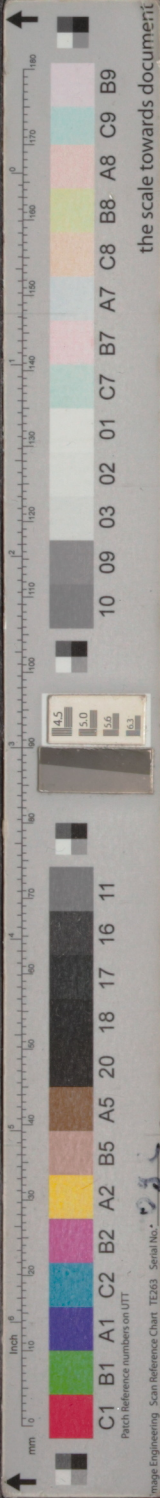
*[Faint, illegible handwritten text on aged paper]*











differtaturus publicè. Notus  
 tificiorum est clamor, non nisi  
 ngò natos à Lutheri temporib9  
 tantium Theologos, manifestò  
 liæ indicio. Sed nux illa nix, &  
 est, hominum vana ac profana  
 ). Retorquere eqvidem, proprio  
 ectantes gladiò jugulare liceret,  
 el ad ipsorummet summorum  
 provocare Exempla, v. g. Sixti V,  
 quondam Pastor, pastorum  
 osè administrasse prædicatur ab  
 ariis. Ast nolumus, Habuere  
 e Protestantium, si gloriari fas  
 Pontificia, Doctores Celsissimo  
 temmate natos. *Lutherana GE-*  
*Anbaltinum Principem*, cujus pro-  
 ones Sacræ, vitamqve verè san-  
 tioribus Gallorum, quorundam  
 bus oppositam, lege sis apud D.  
 um, Theodorum de Bry, & Jo-  
 is sardum, conferqve pulcherri-  
 pi Melanchthonis Encomium,  
 huic Theologorum Principi  
 pa-